

מאי דכתיב יראת ה' תוספין ימים ושנות רשעים תקצרנה - מדוע נקט הפסוק תחילה לשון 'ימים' ולאחר מכן לשון 'שנים' (ר"ף על העין יעקב).

יראת ה' תוספין ימים זה מקדש ראשון, ששימשו בו מעט כהנים, ונקט הכתוב לשון 'ימים' כדי לרמז שכל אחד מהם שימש בכמה ימי כיפורים שבהם העבודה כשורה רק על ידי הכהן הגדול, וזכו לתוספת זו משום יראתם (בן יהוידע).

ושנות רשעים תקצרנה זה מקדש שני, ששימשו לפחות מאתיים תשעים ושבעה כהנים במאתיים שבעים ותשע משנותיו, והרי לנו שלא השלימו שנתן ומתו, ונקט הכתוב לשון 'שנים' לרמז שכהונתם היתה קצרה משנה, מפני רישעותם (בן יהוידע).

כל אהרן ואהרן לא הוציא שנתו, 'אמר ר' יוחנן בן תורתא, וכל כך למה, לפי שהיו לוקחין אותה בדמים, דאמר ר' אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת בייטוס לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי' (גירסת הב"ח). ויהושע בן גמלא המוזכר לטוב בגמ' (ב"ב כא, א) הוא אדם אחר, או שתיקן מעשיו לאחר ששימש בכהונה (ריטב"א שם). וכדרך זו התמנו שאר הכהנים ע"פ הצדוקים שחלקו על חכמים בכמה דברים, והיו מקבצים ממון כדי שיתמנה כהן שחכמים אינם יודעים שהוא צדוקי ויעשה העבודה כשיטתם, ולא חששו הצדוקים שמא ימות אף שידעו שאינו הגון בשאר מעשיו, משום שסברו שהם מקיימים את רצון הקב"ה וראוי למסור הנפש על כך (בניהו).

רבי יוחנן בן תורתא. רבי יוחנן זה היה גר, ונקרא 'בן תורתא' מחמת מעשה המובא בפסיקתא רבתי (יד), שבעודו גוי קנה פרה חורשת מישראל, וכשבאה שבת מיאנה לחרוש ורצה להחזירה למוכר, לחש המוכר באזנה של הפרה שכיון שכעת היא של גוי עליה לחרוש עמו, ומיד עמדה וחרשה, וכשראה שהפרה שאין בה דעת מכירה את בוראה, למד קל וחומר לעצמו שעליו להכיר את בוראה, והתגייר, ולמד וזכה לתורה, ועל שם אותו מעשה היו קוראים לו יוחנן בן תורתא (ריטב"א ותוס' רבינו פרץ).

מפני מה הרבה שילה - בעוון מה נחרבו כותלי המשכן שעמד בשילה, הרי כל זמן שהכתלים עמדו במקומם נשארה עליהם קדושת המשכן והיו יכולים ישראל להתפלל שם [ולא היה צורך להחריבם כדי לבנות את בית המקדש], ואם כן ודאי לא נלקחה מהם אותה קדושה לחינם (משמר הלוי זבחים ס' קסא אות ב).

כל האומר בני עלי חטאו בחטא אשת איש, טועה, וכן מוכח מכך שחטא זה לא מוזכר בתנוחת הנביא לעלי [ראה שמואל א ב, כז], שהרי ודאי לא היה הנביא שותק על חטא עצום כזה, אבל בדברים אחרים חטאו (ע"פ רש"י שבת נה, ב, רלב"ג שמואל שם, כב).

וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד - כך נהגו חלק מעמי הארץ, ורובם הפרישו תרומות ומעשרות כדין, ומכל מקום גזרו שכל תבואת עם הארץ היא דמאי, משום שהנהגה זו היתה מצויה מאוד ורבים נכשלו בה (תוס' שבת יג, א ד"ה רבא). והטעם שנזהרו בתרומה גדולה יותר משאר המעשרות, משום ששיעורה מן התורה הוא מועט, שחיטה אחת פוטרת את כל הכרי (רא"ש דמ"ד, א). ויש אומרים, שהטעם הוא משום שהאוכל תבואה בלא הפרשת תרומה חייב מיתה, ואילו האוכל תבואה בלא הפרשת מעשרות חייב רק מלקות, ואף שבהפרשת תרומת מעשר מהתבואה [שמופרשת לכהן מן המעשר ראשון שניתן ללוי] גם חייבים מיתה, אף על פי כן הם לא נזהרו בה, משום שדין זה נלמד בהיקש מתרומה ואינו כתוב בפירוש (מפרש נדרים פד, א), או משום שסברו, שחייב זה מוטל על הלוי שמקבל את המעשר ולא על הבעלים (רש"י בכורות יא, ב).

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחבירו עליהם הראיה, אבל תרומת מעשר שנותן הלוי לכהן מהמעשר ראשון שלו, זה חייב הבעלים להפריש ולתת לכהן, שדינה כתרומה שיש מיתה באכילתה (רש"י). ויכול הבעלים להפרישה אף לשיטת חכמים (גיטין לא, א) שאין בעל הבית רשאי להפרישה, כי טעם חכמים הוא, שבעל הבית נחשב כתורם מדבר שאינו שלו שלא ברשות בעליו, משום שהמעשר שייך ללוי, אבל מעשר ראשון זה שהופרש מן הדמאי שייך לבעל הבית ואין צריך לתת ללוי מצד הדין, שהמוציא מחבירו עליו הראיה, והרי הוא תורם משלו (גבורת ארי).

לא אטרחנהו רבנן להעלות המעשר שני לירושלים, משום שיש בכך טירחה מרובה, וסברו חכמים שלא ראוי להפריש מעשר שני ולאכולו מחוץ לירושלים, אלא מוטב לסמוך באופן זה על כך שרוב עמי הארץ מעשרים (ע"פ רש"י, תוס' לעיל ה, ב ד"ה תנו, ותוס' רא"ש שם, בתי השני). ויש שפירשו, שחייבו אותם להפריש מעשר שני, אך לא הטריחו אותם להעלותו לירושלים, אלא סמכו בענין זה על כך שרוב עמי הארץ מעשרים, והתירו לאוכלו בכל מקום (ע"פ תוס' רא"ש שם, בתי הראשון). ואף שיכולים להפריש מעשר שני ולחללו על פרוטה, ולא יהיה להם טירחה, מכל מקום לא תיקנו חכמים לעשות כן, כדי שלא יבואו לחלל מעשר שני ודאי על פרוטה (ע"פ ריטב"א שם ותוס' רא"ש). ■ להלכה, נחתום המוכר בחנותו פת ליחידים, אינו מפריש מעשר שני, וצריך הלוקח להפריש זאת. אבל נחתום המוכר פת לסיטונאי או שחנותו סמוכה לחנות של סיטונאי, צריך להפריש ממנה מעשר שני (רמב"ם מעשר ט, יב).